

Zubovits Fedor kapitány és a függetlenedő Albánia ^[1]

Az Osztrák–Magyar Monarchia külpolitikájában meghatározó volt a Balkán térsége az I. világháborúig. Ezen belül is Albánia területe kulcsfontosságú volt a „birodalom” számára, mivel nem tudta felvenni a gyarmatosítási versenyt a nagyhatalmakkal, így befolyását a Balkánra és az Adria keleti partjára próbálta kiterjeszteni.

Bevezető

A Habsburg Birodalom kapcsolata Albániával azonban már évszázadokkal korábban is visszavehető. A törökök Magyarország területéről való kiűzése és az ezután megkötött békék ugyanis Bécsnek beleszólási jogot biztosítottak az Oszmán Birodalom területén élő katolikusok ügyeibe, kiterjesztve ezt a jogot az észak-albániai katolikus népesség [popup title="főle is" format="Default click" activate="click" close text="CSAPLÁR KRISZTIÁN: Nopcsa Ferenc báró és a Monarchia albániai politikája 1910–1911-ben, Fons, 2001. VIII. 3. sz. 312."].

Az Oszmán Birodalom albániai területei a 19. század közepén változatos képet mutattak. A nagybirtokok már egyéni földbirtokosok tulajdonába kerültek, de óriási földterületet birtokolt még az oszmán állam is. A muzulmán földbirtokok főként a sík vidékeken domináltak, a hegyekben törzsi rendszer [popup title="működött" format="Default click" activate="click" close text="A hegyvidéki katolikus törzsek Észak-Albániában éltek (a Drin-folyótól északra), tőlük délre a törzsi föderációs szervezet volt a jellemző. A legismertebb ezek közül a miridita (miridita) katolikus törzs, amely öt törzset foglalt magába, és tagjai a mai Koszovó területén is éltek lazább szerkezetű törzsekben. A törzsi életforma ellenállt az oszmán közigazgatási integrációnak, a malisszorok csak elvben voltak ennek alávetve. A közösségeket a törzsi szokásjog irányította, ezekhez a fegyveres harcok is hozzátartoztak. CSAPLÁR-DEGOVICS KRISZTIÁN: Az albán nemzetetválás kezdetei (1878–1913) – A Rilindja és az államalapítás korszaka, Bp., 2010, 106., 108."].

A nagyrész felfedezetlen és nem veszélytelen vidék társadalmába csak azok az emberek nyerhettek betekintést, akiket a bonyolult törzsi rendszerben élő albánok maguk közé fogadtak. Ilyen ember volt [popup title="báró Nopcsa Ferenc" format="Default click" activate="click" close text="Nopcsa Ferenc erdélyi báró családból származott, paleontológus, geológus, albanológus volt egy személyben, továbbá hírszerző és albán trónaspiráns. 1925-ben a Magyar Királyi Földtani Intézet igazgatója, 1928-ban az MTA rendes tagja lett."] (1877–1933) paleontológus-néprajzkutató és a katona *Zubovits Fedor* (1846–1920), aki számos európai hadjáratban részt vett életében, és akit a Monarchia vezérkara szakértői feladattal ruházott fel az önálló albán állam megszületésekor, számítva hely- és emberismeretére, addigi tapasztalataira.

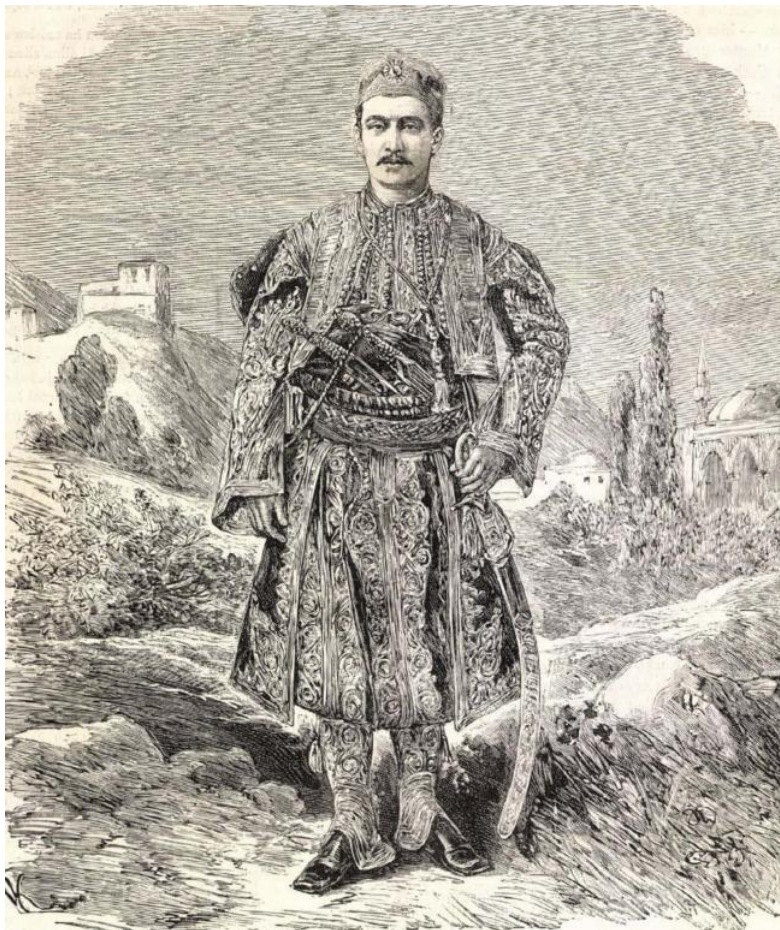
alakjai közül. Sokoldalú személyisége (katona, feltaláló, vadász, „sportsman”, diplomata, publicista, párbajhős, közszereplő) már kortársait is magával ragadta. Nem csoda, hogy számos író – *Mikszáth Kálmán*, *Krúdy Gyula*, *Gárdonyi Géza* – is megemlékezett erről a különös emberről. Az ismertséget az 1874-es távlevélváltásával [popup title="vívta ki" format="Default click" activate="click" close text="Bécsből Párizsig 14 nap alatt lováltás nélkül."], onnantól kezdve életének szinte minden mozzanatáról tudósítottak a napilapok, vagy a saját tollából származó publicisztikáit közölték, főként a *Pesti Hírlap*ban.

>Zubovits Fedor 1846-ban született a Hont megyei Felsőtúron, mégis Nógrád megyét tekintette szűkebb hazájának. Az 1850-es évektől Balassagyarmaton töltötte gyermekkorát, mivel édesapja, [popup title="Zubovits József" format="Default click" activate="click" close text="Zubovits József 1848 előtt Hont megye alpnéptárnoka, a vármegye táblabírája, a császári királyi úrbéri szék ülnöke volt, majd Balassagyarmaton a törvényszéki bírói tisztséget töltötte be."] (1812–1861) itt vállalt hivatalt. Nem véletlen, hogy később (1890–1900) éppen Nógrádverecét választotta egyik lakhelyéül. Katonai pályafutása 1862-ben kezdődött és az első világháborúban ért véget, melyben – saját találmányának bevetésével – szárazföldi torpedó osztályt vezetett. A 19. század utolsó harmadában számos európai hadszíntéren jelen volt: 1866-ban részt vett a poroszok elleni hadjáratban, a königrázi, a müncheni és a jicini [popup title="ütökzetekben" format="Default click" activate="click" close text="Tisztek szolgálati lapjai, Honvédelmi Minisztérium Hadtörténelmi Intézet és Múzeum Hadtörténelmi Levéltár és Irattár (továbbiakban: HL), AKVI 30996."], majd 1867-ben [popup title="Giuseppe Garibaldi" format="Default click" activate="click" close text="Giuseppe Garibaldi (1807–1882) az egységes Olaszországért harcoló hadsereg egyik vezére. Zubovits Fedor az 1867-ben Róma elfoglalására indított hadjáratban vett részt."] mellett [popup title="találjuk" format="Default click" activate="click" close text="Jeszenszky István közjegyző iratai, jegyzőkönyv, Budapest Főváros Levéltára VII. 216. a. – 1907–051."]. 1875-ben már Spanyolországban szolgált, ahol a karlisták ellen [popup title="harcolt" format="Default click" activate="click" close text="Tisztek szolgálati lapjai, HL, AKVI 30996."]. 1877-ben az orosz–török háború részvevője volt a törökök oldalán, és valószínűleg ez az a pont, ahol Zubovits kapcsolatba került az albán törzsekkel és függetlenségi mozgalmakkal. Az orosz csapatok 1878 januárjában elérték Konstantinápolyt, s [popup title="II. Sándor" format="Default click" activate="click" close text="II. Sándor (1818–1881) 1855-től Oroszország cára. Uralkodása alatt terjedt el a pánszláv mozgalom, mely szerint minden szláv népet Oroszországnak kell védelmeznie."] orosz cár az egész Balkánt a „védnöksége” alá akarta hajtani. Budapesten határozott törökbarát hangulat alakult ki, továbbá erdélyi ellenzéki képviselők szabadcsapatot szerveztek, hogy az oroszok hátába kerüljenek. Annyi bizonyos, hogy Zubovits egy [popup title="cserkesz" format="Default click" activate="click" close text="Kaukázusi népek északnyugati csoportja."] csapatot vezényelt a törökök oldalán. Tudósítása a véres harcokról a *Nógrádi Lapok* 1877. augusztus 10-i számában [popup title="jelent meg" format="Default click" activate="click" close text="Az Eredeti levél a Balkánról c. cikkét Mócs Zsigmond, Zubovits tiszteje, a Pesti Napló levelezője vitte magával. Nógrádi Lapok, 1877. 08.16./32. sz."]. A háborút lezáró San Stefanó-i békeszerződés – amely az oroszok uralma alá hajtotta az egész Balkánt, kizsírta a Monarchiát – kényszerítette ki az albánok védekező reakcióját, mivel területeket ítélt oda Szerbiának, Montenegrónak és a bolgár tartományoknak. Tiltakozásképpen az albánlakta területek feldarabolása ellen, 1877. december 18-án létrehoztak egy titkos szervezet *Istambuli Bizottság* néven. Memorandumot fogalmaztak meg, amelyet elküldtek a San-Stefanó-i békeszerződést felülíró berlini kongresszusra, majd 1878. május 10-ére, Prizrenbe tanácskozást hívtak össze a négy vilájet nyolcvan képviselőjének [popup title="részvételével" format="Default click" activate="click" close text="CSAPLÁR-DEGOVICS: 2010. 143."]. A megalakult muzulmán többségű *Prizreni Liga* (vagy Albán Szövetség) próbálta megakadályozni a békeszerződés végrehajtását; shkodrai központjukban együttműködtek a katolikusokkal, ahol vezető szerepe volt [popup title="Prenk Bib Doda" format="Default click" activate="click" close text="Prenk Bib Doda (1860–1919) albán katolikus miridita törzsfőnök volt, meghatározó szerepet játszott az albán függetlenségi mozgalmakban. Az Osztrák–Magyar Monarchiához lojális volt."] miridita [popup title="törzsfőnöknek" format="Default click" activate="click" close text="JELAVICH, BARBARA: A Balkán története, 18. és 19. század. I. kötet, Bp., 1996. 320."].

...*Égész Albániában csak két törzset ismerék, amelynek a Monarchiának való ragaszkodásában bizni lehet. Ez a két törzs: a miriditák, Prenk Bib Doda vezetése alatt és a malisszorok, a hegyek lakói, ez a bátor vitéz nép, amelynek én is testvéréül vallom* [popup title="magamat" format="Default click" activate="click" close text="Zubovits kapitány Albániáról. Pesti Hírlap, 1916.02.13./44.sz., 10."]... - írta Zubovits Fedor.

Bib Doda még csak 24 éves volt, amikor a függetlenségi harcokban már részt vett. A túszerként 1877-ig Konstantinápolyban nevelkedett miridita herceg szűkösen élt, ezért segélyösszegeket fogadott el az orosz és osztrák–magyar nagykövetségektől. Csinos, viszonylag művelt fiatalembernek írták le, aki anyanyelvén kívül folyékonyan beszélt franciául, olaszul, angolul és [popup title="törökül" format="Default click" activate="click" close text="Vasárnapi Ujság, 1880. 08.15.33. sz., 542."].

Prenk Bib Doda miridita fejedelem

Vasárnapi Ujság, 1880. augusztus 15. 33. sz. 1.

A Prizreni Liga 1878 júliusában újból memorandumot intézett a berlini [popup title="kongresszushoz" format="Default click" activate="click" close text="A Berlinben tartott kongresszuson Bulgáriát három részre osztották: Macedónia Törökországhoz került, Kelet-Rumélia közigazgatási autonómiát kapott, továbbá elismerték Szerbia, Románia és Montenegró függetlenségét. Görögország Epirusz és Thesszália egy részének, Oroszország kaukázusi és besszarábiai területek, Ausztria-Magyarország pedig Bosznia-Hercegovina megszállására kapott felhatalmazást. DIÓSZEGI ISTVÁN: A hatalmi politika másfél évszázada. Bp., 1994, 173–174.]. Ezt azonban nem vették figyelembe, és Montenegrónak engedték át Bar és Podgorica városát, valamint Gusinje és Plav körzetét. Emiatt ellenállási gócpontok jöttek létre Prizrennél, Shkodránál (Skutari) Montenegró ellen, Janinánál a görögök ellen. A berlini kongresszus nyomására az oszmán kormányzat 1879-ben betiltotta a Liga működését.

Az albán eseményekkel, s főként a katolikus mirdita törzssel a magyar sajtó is foglalkozott. Zubovits Fedor – aki ekkor kapcsolódott be a függetlenségi mozgalmakba – a mirditák táborában tartózkodott, és velük együtt harcolt Montenegró ellen. Az [popup title="Egyetértés című lap" format="Default click" activate="click" close text="A magyarországi függetlenségi párti ellenzék napilapja volt, melyet 1874 és 1913 között adtak ki."] levelezői tisztségét is betöltötte, így naprakész információkat juttatott el a magyar olvasókhöz az albán helyzetről. Neki tulajdonítható a mirdita „főnökök” fényképeztetése és jellemvonásaik ismertetése. Ezt Bib Doda rokonszenvének köszönhetette, akivel még konstantinápolyi tartózkodásuk idején ismerkedett meg, valószínűleg az orosz–török háború idején. Zubovits az ifjú fejedelmet az albán egység és szabadság lelkes bajnokának tüntette fel. (Lásd az 1. számú dokumentumot!)

Mirdita „főnökök” csoportképe (az álló sorban középen fehér ingben Zubovits Fedor)

Forrás: Vasárnapi Ujság, 1880. szeptember 09. 38. sz. 625.

A heves ellenállás következtében a nagyhatalmak változtattak a területi felosztáson, így Gusinje és Plav helyett Ulcinj kikötőjét csatolták Montenegróhoz. Ezután a Liga 1881 elején létrehozott egy „Ideiglenes Kormányzatot” hozott létre és katonai akciókat hajtottak végre, és átvették a hatalmat Dibrában, Skutariban, Üskübben. A Liga ezután emlékiratot juttatott el a Monarchia konstantinápolyi nagykövetségére, amelyben ismét felvetették az albánok lakta területek [popup title="egyesítését" format="Default click" activate="click" close text="DIÓSZEGI: 1994. "]. Az oszmán kormányzat leverte a mozgalmat, a Liga vezetőit letartóztatták, kivégezték, vagy [popup title="száműzték" format="Default click" activate="click" close text="JELAVICH: 1996. 320–321.]. A bukás ellenére mégis óriási eredményeket értek el:

Montenegrónak és Görögországnak kevesebb albán terület jutott, és a nagyhatalmaknak ezután számolniuk kellett az albán nép létezésével, a nemzetiségi válás első lépéseivel.

Zubovits Fedor albániai katonáskodása után a kísérletezésnek szentelte idejét. Két év múlva, 1882-ben feltalálta a szárazföldi torpedót, amelynek használati jogát számos államnak [popup title="eladta" format="Default click" activate="click" close text="Ausztriának, Svájcnak, Svédországnak, Dániának, Kínának, Szerbiának és Törökországnak. Fedor von Zubovits: The Automatic Seninels and Land Torpedoes. Trieste, 1902."], s nagy vagyonra tett szert. Ennek köszönhetően magasabb életszínvonalat teremtett magának az ugyancsak századosi rangot betöltő tisztnek. Az 1890-es években is sokat utazott, főként afrikai vadászaton vett részt Egyiptomban és [popup title="Szudánban" format="Default click" activate="click" close text="A sivatag lakóival, a beduinokkal is jó kapcsolatot teremtett. Az itt szerzett tapasztalatoknak volt aztán köszönhető, hogy amikor Olaszország háborút indított a törökök ellen a mai Líbia területének megszerzéséért 1911-ben, a hadsereg vezetése felkérte Zubovitsot, hogy megfigyelőként vegyen részt az akcióban. Már ekkor felhívta a politikusok figyelmét arra, hogy Olaszország a Monarchia ellen fog fordulni."].

Nézzük meg, hogy mindeközben mi történt Albániában! Az 1890-es években az Albánia fölötti befolyásért megindult a hatalmi harc Ausztria–Magyarország és Olaszország között.

„...a malisszorok több törzsre vannak szétosztva és vezetőjük fájdalom! A szkatári jezsuita püspök. Az olaszbarát! No de reméljük, hogy ennek a kis hamisnak is ki fog a szöge ütni a zsákból [popup title="mihama" format="Default click" activate="click" close text="Zubovits Fedor kapitány Albániáról. HL, Tanulmánygyűjtemény 752. 1213/Lt. 1943."]."

Az albán klérus ugyanis többnyire olasz nemzetiségű ferencesből vagy olaszbarát jezsuitából állt. Ezt a Monarchia politikai iskolák szervezésével és a világi papság ausztriai képzésével, konzulátusok felállításával kívánta ellensúlyozni. Végeredményben egy független, Bécs-barát, szerbellenes, önálló Albánia létrehozásán munkálkodtak. Egy olyan önálló albán államon, amely az összes albán többségű területet magába foglalta volna. Ez bizonyos értelemben gyarmatpótlék volt, továbbá azt a célt is szolgálta, hogy az Adriai-tenger déli kijárata – az Otrantói-szoros – ne kerüljön ellenséges hatalmi érdekek képviselő államok ellenőrzése alá, főleg ne Szerbiához, az osztrák–magyar balkáni érdekek érvényesülését leginkább akadályozó [popup title="országhoz" format="Default click" activate="click" close text="HAJDU TIBOR–POLLMANN FERENC: A régi Magyarország utolsó háborúja 1914–1918. Bp., 2014, 37."].

Az első Balkán-háború (1912. október 8. – 1913. május 30.) újabb védekezési reakcióra kényszerítette az albánokat, mivel az oszmán sereg sorra veszítette el balkáni területeit, köztük az albán területeket is. Az 1912. november 28-án ülésező albán nemzetgyűlés [popup title="Ismail Kemal" format="Default click" activate="click" close text="Ismail Kemal (1844–1919) az albán függetlenségi mozgalom kiemelkedő alakja, első miniszterelnöke 1912–1914 között."], választotta az ideiglenes kormány élére. Kemal Londonba utazott, hogy tárgyalásokat folytasson az európai országok képviselőivel. A londoni nagyköveti konferencián, – ahol hat ország képviselői [popup title="vettek részt" format="Default click" activate="click" close text="Ausztria–Magyarország, Olaszország, Nagy-Britannia, Németország, Oroszország, Franciaország."], – 1913 júliusában úgy döntöttek, hogy Albánia független és a Balkán-háborúban semleges állam lesz. Az alkotmányos monarchia mellett döntöttek, Ismail Kemal ideiglenes kormányát nem ismerték el. Ehelyett Nemzetközi Ellenőrző Bizottságot hoztak létre a hat nagyhatalom képviselőiből és egy [popup title="albán tagból" format="Default click" activate="click" close text="JELAVICH: 1996. 94."].

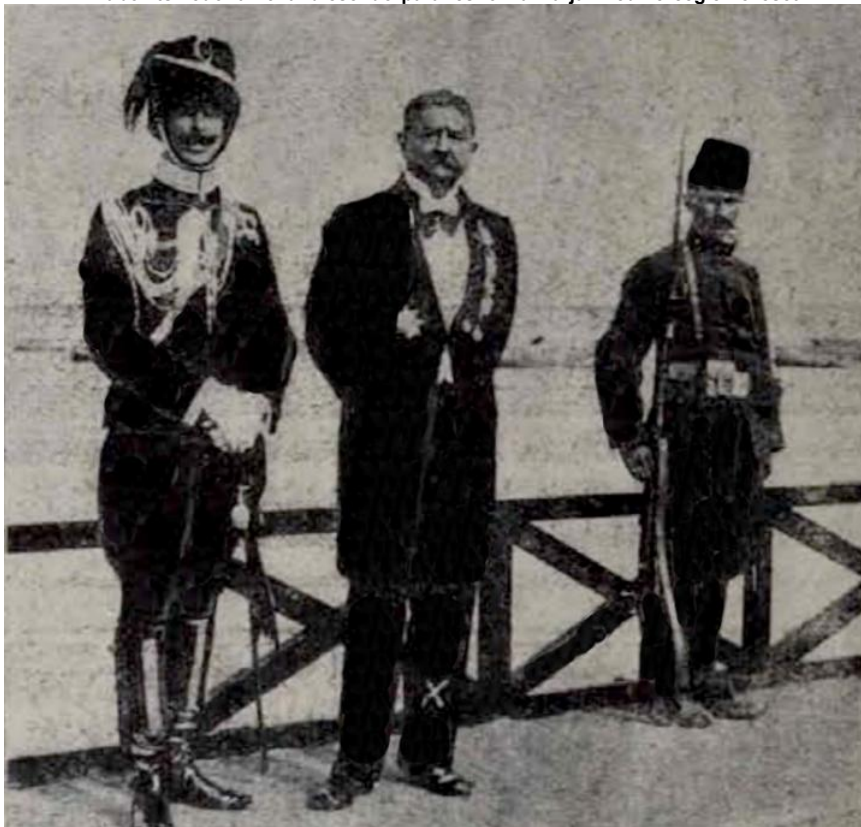
A rend fenntartása érdekében zsendárságot is felállítottak, amelyet a gyarmati tapasztalatokkal rendelkező Hollandia vállalt el. A csendőrség vezetőjének [popup title="Lodewijk Thomson" format="Default click" activate="click" close text="Lodewijk Thomson (1869–1914) gyarmati tapasztalatokkal rendelkező holland őrnagy, 1905 és 1912 között parlamenti képviselő is volt."], őrnagyot választottak, akinek Indiában és a holland gyarmatokon szerzett tapasztatai voltak. Felettesével, *Willem de Veer* ezredessel 1913 végén érkezett meg Albániába, hogy felmérjék a helyzetet. Az országban ekkor anarchikus állapotok uralkodtak. Északon a nemzetközi erők, délen a görög csapatok állomásoztak, Vlorában a Kemal-kormány ellenőrizte a várost és *Durrëst Essad pasa* tartotta felügyelete alatt. A Nemzetközi Ellenőrző Bizottság ezért is sürgette a zsendárság mielőbbi érkezését.

A nagyhatalmak a „független” Albánia fejedelmévé a német [popup title="Wilhelm von Wied" format="Default click" activate="click" close text="Wilhelm Friedrich Heinrich zu Wied (1876–1945) a német hadsereg lovassági tisztje, mindössze hat hónapra keresztül volt Albánia fejedelme."], herceget 1914. február 21-én nevezték ki *I. Vilmos* néven. Nem kis bonyodalommal kellett az új királynak szembenéznie: az új albán kormányban [popup title="Essad Toptani" format="Default click" activate="click" close text="Essad Toptani vagyonos földbirtokos család sarjaként született 1863-ban. Ismail Kemal kormányának tagja, majd az I. Vilmos király elleni szervezkedése miatt Olaszországba szökött. Vilmos menekülése után visszatért, és 1914. október 5-én miniszterelnöknek nevezte ki magát, 1916-ig maradt hivatalban. Párizsi emigrációja idején, 1920. június 10-én, távollétében királlyá nevezték ki, majd merénylet áldozata lett. I. Zogu király nagybátyja volt."], hatalmával – aki a had- és a belügyi tárcát egyaránt a kezében tartotta –, a nemzetközi bizottság akaratával, valamint a külföldi tanácsadók bizalmával. Az már csak mellékes körülménynek számított, hogy a fejedelmi palotának kiszemelt épület nem volt alkalmas a királyi család fogadására. (Lásd a 2. számú dokumentumot!)

A kiválasztott 13 holland tiszt 1914. február 23-án érkezett meg osztrák hajókönvén küldetési helyére, 12 nappal Wied herceg [popup title="érkezése előtt" format="Default click" activate="click" close text="CSAPLÁR KRISZTIÁN: Holland tiszték az albán zsendárság élén – az osztrák–magyar levéltári források tükrében. A Balkán és a keleti kérdés a nagyhatalmi politikában. Szerk: ÁRVAY VIKTOR–BODNÁR ERZSÉBET–DEMETER GÁBOR. Bp., 2005, 168."].

Zubovits kapitány az olasz–török háború után újabb, hasonló tudósító, szakértő-megfigyelő feladatot kapott, immár a függetlenné vált Albániában. Ezt valószínűleg korábbi tevékenységének, helyismeretének és a törzsekkel kialakult jó kapcsolatának köszönhetette. 1913-ban érkezett Albániába, ahol egy angol és egy német tiszt társaságában járta be a vidéket.

Zubovits Fedor a holland csendőrpáncsnokkal várja Wied herceg érkezését

Tolnai Világlapja, 1914. május 10.19. sz. 11.

Az első „hatalmi harc”, amelyet megtapasztalhatott, és amelyet a holland csendőrségnek elsőként meg kellett oldania, az a török restaurációs kísérlet volt. A konstantinápolyi ifjútörök kormány ugyanis felkérte az albán származású [popup title="Izzet pasát" format="Default click" activate="click" close text="Ahmed Izzet (1864–1937) albán származású török katona, a török kormányban a hadügyminiszteri (1913–1914), később a belügyminiszteri (1920), majd a külügyminiszteri (1921) posztot is betöltötte."], hogy fogadjja el a trónt. A munkára *Bekir Fikri* effendit jelölték ki, aki tárgyalásokat folytatott Ismail Kemallal és Essad pasával. Tervei szerint 1914 januárjában albán katonák hazatelepítése címén több száz katonát Durrësba irányítottak volna, a hatalom Izzet pasának való átadása [popup

title="céljából" format="Default click" activate="click" close text="CSAPLÁR: 2005. Zubovits szerint Bekir Fikrinek egyéb szándéka nem volt, mint a valóniai (sic!) keresztények kiirtása.]. A török katonákat azonban a holland csendőrök elfogták, és a Nemzetközi Bizottság lemondásra szólította fel Kemalt, aki ennek hatására elhagyta az országot, viszont belügyminisztere, Essad Toptani pasa ellenközpontot hozott létre. A kapitány szerint mivel a pasa ellen semmiféle bizonyíték nem volt azzal kapcsolatban, hogy részt vett volna a puccskísérletben, tárgyalásokba kellett volna vele bocsátkozni. Ráadásul az is megnehezítette a helyzetet, hogy Essad a keresztényektől minden fegyvert elvett, míg a mohamedán albánokat felfegyverezte.

Essad pasa a hatalmát azért tudta megőrizni Wied herceg érkezése után is, mivel főparancsnokként ő adta át Shkodrát Montenegrónak 1913 áprilisában, cserébe megtarthatta seregét, így ez önálló politikázást biztosított számára. Minden alkalmat megragadott, hogy saját csapatait, s ezáltal befolyását erősítse. Zubovits (már a fejedelem érkezésekor!) felhívta az illetékes katonai körök figyelmét arra, hogy a pasa a Monarchia és az új fejedelem ellen fog politizálni, azonban nem hitték jóslatainak. Nem sokat kellett várni, hogy figyelmeztetései beigazolódnak, mivel Essad Toptani biztatására parasztfelkelés tört ki, és miután kiderült, hogy ő áll a háttérben és ő mondatta le a durrési csendőrpáncsnokot, Wied elrendelte letartóztatását. Itáliába száműzték, de a felkelés mártírjaként tisztelték.

A fejedelem befolyását már csak Durrësben (Durazzo) és Vlorában (Valona) őrizte meg ezután. A felkelés leverésére és Wied védelmére több száz fős önkéntes csapat verődött össze, főként a katolikus mirditákból és malisszorokból. Mivel 1914 májusában sem tudták levérni a felkelést, Wied családjával olasz hadihajóra szállt, hogy vérszínhelyben el tudjon menekülni. A holland csendőrpáncsnokot, Thomsont 1914. június 15-én hátulról lelőtték, és ez az esemény a hollandok harci kedvét végleg [popup title="aláásta" format="Default click" activate="click" close text="A Monarchia jó kapcsolatot ápolt Thomsonnal, Willem de Veer ezredessel kifejezetten elégedetlenek voltak. CSAPLÁR: 2005. 177.]. Erre a Monarchiában megkezdődött egy albániai idegen légió felállítása. Zubovits Fedor a *Toborzás Albánia részére* című cikkében hevesen tiltakozott a magyar önkéntesek szolgálataba állítása ellen, mivel tudta, hogy az albán hadsereg valószínűleg éhínségnek van kitéve. A mirdita és malisszor harcosok is kénytelenek voltak kenyeret és hagymát koldulni, hogy éhen ne haljanak. (Lásd a 3. számú dokumentumot!)

1914 nyarán tovább fokozódott a megosztottság. Délen a görögök szervezkedtek, közben az olaszok és az osztrákok hívei közt is folyt a hatalmi harc, még a Nemzetközi Ellenőrző Bizottságon belül is. Nem volt meglepő, hogy a csendőrség sem tudott hatékony munkát végezni. Ennek hatására 1914 szeptemberében Wilhelm zu Wied hat hónapi uralkodás után elhagyta az [popup title="országot" format="Default click" activate="click" close text="JELAVICH: 1996.96.].

Zubovits Fedor szerepvállalása nem egyértelmű, amelyet a „függetlenné” nyilvánított Albániában töltött be 1914-ben. A korabeli újságok szerint a Nemzetközi Ellenőrző Bizottság [popup title="tagja volt" format="Default click" activate="click" close text="Budapesti Hírlap, 1914.02.10./35.sz., 27.], de a *Népszava* egyik cikke szerint a malisszorok és mirditák még a királyi trónt is felajánlották neki. Ezt bizonyítani [popup title="nem tudjuk" format="Default click" activate="click" close text="Népszava, 1912.10.05./236.sz., 8.]. (Lásd a 4. számú dokumentumot!)

Csaplár Krisztián albanológiai tanulmányaiban nem említi a Monarchiát képviselő diplomaták között, sőt Zubovits Fedor maga is kritikával illette a bizottság [popup title="munkáját" format="Default click" activate="click" close text="Pesti Hírlap, 1914.07.14./164.sz., 33.]. Az ott töltött idő sem egyértelmű: egyes források tízenyolc hónapról írnak, míg mások 1914 telét említik. További kutatások talán tisztázhatják a fenti kérdéseket. Az azonban nagyon valószínű, hogy megbízatása a hadügyminisztérium részéről történt, 1916-ban ugyanis a hadsereg főparancsnoksághoz írott memorandumában a következőt írta: „Az összes vezérkar főnökének felhívására részt vettem az olaszoknak Tripolisz elleni háborújában és az albániai mozgalmakban Wied herceg [popup title="megérkezéséig" format="Default click" activate="click" close text="A Magyar Királyi Honvédtörzspáncsnokság döntése Zubovits Fedor „Memorandumára”. HL, HFP 1916 eln. 2705.].” A Nemzetközi Bizottság mellett külföldi [popup title="tanácsadók" format="Default click" activate="click" close text="JELAVICH: 1996.94.]. is részt vettek a diplomáciai munkálatokban, s a legvalószínűbb, hogy Zubovits kapitány is ilyen szerepet töltött be.

Összefoglaló publicisztikája, amelyben addigi tapasztalatait, észrevételeit hozta nyilvánosságra, a *Pesti Hírlap* 1916. február 13-i számában jelent meg *Zubovits Fedor Albániáról* címmel. Az eredeti kézirat azonban – a Hadtörténelmi Levéltárban található – jóval részletesebben taglalta az eseményeket, s néhol erős kritikai megfogalmazásokat is tartalmazott. (Lásd az 5. számú dokumentumot!)

Zubovits kapitány beszámolóiból egyértelműen kiderül, hogy nemzetközi tapasztalatainak és rátermettségének köszönhetően könnyen eligazodott a bonyolult politikai játszmák sűrűjében. Alábbi megállapításai is hűen tükrözik az eseményeket, melyet a Monarchia albániai külpolitikájáról fogalmazott meg: „...*Monarchiánkra a sors keze amúgy is oly könyörtelenül neheztelt, hogy szinte a vérsznapok közeledését jelenti, és hogy mi lesz az albániai kalandnak a vége – ami eddig már több mint 300 milliónkba került azt kiemelt betűkkel írtam meg hivatalos jelentésemben, és ha Isten csodát nem mivel, akkor úgy fog minden történni, amint* [popup title="megírtam" format="Default click" activate="click" close text="Pesti Hírlap, 1914. 07. 14./164.sz., 33.].”

Dokumentumok

1.

A Vasárnapi Újságban megjelent cikk a mirditákról – valószínűleg Zubovits Fedor írta Budapest, 1880. szeptember 9.

A mirditák

Halálra készen, s hősiességgel várják Szkanderbég hazájának vitéz fiai a nagy pillanatot, mely lángba borítja a festői tájakban gazdag Albániát. Harcias csoportok járnak kelnek a sziklák bérces útjain, ajkukon mélabús dalával, övükben gyilkos fegyverekkel, s telve bosszúérzettel zsarnok elnyomók ellen. Az albán törzsek vitézsége világszerte ismeretes, s szabadságszeretetüknél fogva mindenütt a legmelegebb rokonszenvvel találkoznak. E vitéz nép törzsei közül minden tulajdonságukban kiválók a mirditák törzse, kiknek száma alig haladja meg a harminc ezret. Egy hősi nép áll előttünk a régi idők nagy erényeivel, azoknak alig észrevehető árnyalóival.

A harcra kész törzsek jelenlegi ura Prenk Bib Doda tetőtől talpig lovagias ember, s így nem csoda, ha reá népe és maroknyi hada büszkeséggel tekint, s parancsainak vakon hódol és engedelmeskedik.

Az alig 8000 főből álló hadsereg szervezete fölülte egyszerű. Élén az ún. plak-ok és szraplak-ok (parancsnokok és alparancsnokok) állnak, egyéb tisztí rang a hadseregben nem létezik. Minden plaknak kb. 600 főből álló csapata van. Mihelyt a plak bármi ok miatt harc képtelenné válik, azonnal a szraplak veszi át a csapat vezérletét. Mind a kettőnek elhalálása vagy harc képtelensége esetén a legidősebb két mirdita lesz főnökké.

Harcmodoruk ereje a nyílt támadásban áll, s így a modern bujkáló harcrendet nemcsak mellőzik, de arra megvetéssel is gondolnak. A legnagyobb gyalázatnak tartják, ha valaki közülük hátulról van megsebesítve, miért is inkább egytől-egytől lemészároltatják magukat, mintsem, hogy megfutamodjanak.

A sereg első plakja Mustafa Ajasi rendkívül érdekes jelenség, bátor s lovagias férfiú s vadsága mellett is az európai civilizációnak számos vonásaival bír. Két kiváló egyéne még a mirditáknak Marco Tuzzi és Ded Tuzzi, Marconak testvére. Nagy tiszteletben áll a jó arcú öreg zászlós úr Col Nicolí és Plak Ivsala, ki egyszerű harcosból ifjú kora dacára is főnök lett, mely kitüntetés a crnagorácok elleni harcban tanúsított rendkívüli hősiességéért nyerte. A főnökök közül főemlékük még Guracocchi-t, a hercegné európai műveltségű titkárát.

A herceget Zubovits főhadnagy még Konstantinápolyból ismeri, s a főnökök lefenyképezését csakis azon rokonszenv folytán sikerült kieszközölnie, mellyel a herceg Zubovits iránt viseltetik. Ez az első eset, hogy a világ szemei elé egy mirdita arckép-csoport kerül.

A mirdita törzs. Mely Albánia népei közül leginkább kiválók, a leghívebben őrizte meg önálló ősi jellegét s harciasságuk folytán, még a török kormány előtt is nagy hírnévnek és tekintélynek örvendenek. Vallásukra nézve keresztények ugyan, de azért a török kormánnyal szemben soha nem bírtak kötelezettségekkel, sőt azoktól kiváltságokban is részesülnek. E körülmény után könnyű megértenünk, miért nem akarják a mirditák fegyvereiket a törökök ellen fordítani.

A mirdita asszonyok a férfiak előtt nagy tiszteletben állnak, mert bátorásra alig állnak valamivel a férfiak mögött. A harcmezőre gyakran követik őket, s a nehéz pillanatokban ép oly ügyesen és bátran forgatják a fegyvert, mint a harcdezt katonák, s az elsáncolásoknál is megbecsülhetetlen szolgáltatásokat teljesítenek.

Békés időben a nők házi teendőiket végzik, s gyermekeik nevelésével foglalkoznak. Viseletük egészen olyan, mint a török nőké, mely tapintatosság folytán a mirdita asszonyok épp oly tiszteletben részesülnek a törökök részéről, mint a mohamedán nők.

Forrás: *Vasárnapi Újság*, 1880. 09. 09.38. sz. 630.

2.

Zubovics Fedornak a Budapesti Hírlapban Albániáról szóló cikke Budapest, 1914. február 10.

Zubovits Fedor Albániában időzik, ahol a Nemzetközi Ellenőrző Bizottság munkálataiban részt vesz. Egy angol és egy német tiszt társaságában bejárja Albániát. Legújabbán arról az értesüléséről számol be, hogy miként sikerült a nemzetközi bizottságnak Esszád basát Wied Vilmos herceg számára megnyerni. Ez korántsem ment olyan simán, mint Izmail Kemal basával, akivel szemben az az egyszerű fenyegetés használt, hogy a puccsban való részvétele miatt haditörvényszék elé állítják.

Esszád basa tudta, hogy vele szemben semmiféle bizonyíték sincs, s így egyszeri meghódolásra semmiképpen sem volt kapható. Formális tárgyalásokba kellett vele bocsátkozni, melynek folyamán Esszád kijelentette, hogy ő állította helyre Albániában a rendet és nyugalmat, s ennek folytán neki Európa háliával tartozik. Wied herceget csak úgy ismeri el fejedelemnek, ha részéről is történik kijelentés, hogy az esetre, ha meghalna, vagy utód nélkül maradna, akkor utána az albán trónt ő, Esszád basa foglalhatja el.

Zubovics úgy vélekedik, hogy Wied Vilmos hercegnek nem lesz könnyű dolga Albániában. A mohamedán albánok bizalmatlanok vele szemben, gyaurnak tartják, ellenben a keresztény albánok nagy várakozással néznek elé.

Megnehezíti a helyzetet, hogy Esszád basa a keresztény albánoktól minden fegyvert elvett, még kést sem szabad hordaniuk, míg a mohamedán albánok állig fel vannak fegyverkezve.

A fejedelem palotájáról sem rózsásak Zubovics észleletei.[popup title="A konak" format="Default click" activate="click" close text="Törökül palotát, kormányzósági épületet jelent."] számára kiszemelt épület rendelkezik ugyan nyolcvan helyiséggel, de rozogák és kétségbeejtő állapotban vannak. A tróntermet, az audienciatermet és két dolgozó-szobát most kárpótozzák, hogy legalább némileg feleljenek meg a reprezentációs célnak. A hercegasszony és a gyermekek lakóosztályát a második emeleten rendezték be. Az épület tele van patkányokkal, férgelkel, poloskával, a kert hemzseg a kigyóktól, úgy, hogy paradicsominak ez a fejedelmi palota egyáltalán nem nevezhető. Százötvenhat poggyászdarab érkezett a herceg és családja számára, továbbá tizenhat ló. Istálló azonban nincs, ennek következtében sátrakat kellett építeni, hogy legalább ideiglenesen lehessen elhelyezni a hercegi marsallt.

Forrás: Budapesti Hírlap, 1914. 02. 10.35. sz. 27.

3.

A Pesti Hírlap cikke az Albánia részére való toborzásról Budapest, 1914. július 14.

Mind máig halogattam e sorok megírását, mert hittem, hogy Wied herceg meglegedett és megy. De mivel látom, hogy tovább is görcsösen ragaszkodik a töviskoronához, és odáig ment, hogy még Esszad pasától is bocsánatot kért; attól az embertől, akit kiűzött a hazájából, nem tartózkodom tovább e sorok nyilvánosságra hozataláról.

Miután a toborzás Albánia részére Berlinben a hatóságok kategorikus beavatkozása következtében teljes csődöt mondott, Bécsben azonban csak úgy látszatra tiltották be a toborzást, ezt a lelketlen embervásárlást előreláthatólag Magyarországra fogják áttenni.

Albániával való szoros összeköttetésem folytán biztos forrásból értesülök arról, hogy Wied hercegnek többrendbeli belső titkos tanácsosa – a többi között egy bécsi lámpaügynök is – azt a bölcs tanácsot adta, hogy mivel nálunk oly sok a munkanélküli éhező, magyar áldozatokat ügyes ügynököknek titokban lehet toborozni, ama bizonyos eljárás szerint, ahogy az amerikai kerítők csalják ki embereiket a szabad Amerika sötét bányáiba.

A magyar toborzás már meg is kezdődött és biztos tudomásom van arról, nemcsak Albániából, hanem Triestből is, hogy eddig már 30 magyart cipeltek ki az albán kerítők; egy magyar már bele is harapott az albán fűbe. Ezeknek a kiküldött desperádó [popup title="caballeroknak" format="Default click" activate="click" close text="Valószínűleg banditákat jelent."] a mesterségét tehát be kellene szüntetni, akik a szegény magyar áldozatok bőrére úri kényelemben dörzsölnek el szegény Wied hercegnek keservesen összekuporgatott filléreit, mert a fényes napidíjakon kívül jár nekik fejpenz, azaz vérpenz is, azonkívül minden kerítő zsebében van egy felhatalmazás, amelynek értelmében az áldozatnak földi és túlvilági paradicsomot ígérhetnek és 50 korona „börpénzt” (Handgeld), de ezt majd csak a második paradicsomban kapják meg. Az első, a földi paradicsom, pedig abból áll, hogy – ha ugyan kapnak a szegény önkéntesek valamit enni? – az csak valóságos paradicsom lesz, veres vagy sárga paradicsom és nem is mártásnak főzve, hanem csak úgy nyersen, amint azt Albánia főurai és szkipetárjai elkölteni szokták. A második a valóságos paradicsomról, sajnálatomra felvilágosítást adni nem tudok, mert azt majd csak Ábrahám kebelében fogják a magyar vitézekkel közölni.

De tudomásom van arról is, hogy az albániai hadsereg valóságos éhínségnek van kitéve, úgy annyira, hogy időnként 5–6 napig kenyeret sem látnak. Különösen azok nem, akik az ellenség közelében vannak. Ezekről már csak az Isten gondoskodik, és ha éhen nem akarnak halni, akarva nem akarva rabolni kell nekik! Így fogták azután rá a mirditákra és a malisszorokra is, hogy rabolnak, pedig nem úgy van. Nem raboltak, nem loptak, hanem kenyeret és hagymát koldultak Albánia harcosai, hogy éhen ne pusztuljanak!

Szép dolog lesz tehát, ha a világ sajtója a magyar önkéntesekre is majd rá mondja, hogy a magyar katonák lopnak, rabolnak! Pedig ez kikerülhetetlen, mert éhen nem halhatnak. De kérem mi lesz majd az elnyomorodott vitézekkel, akik ott hagyják prezentbe kezüket-lábukat Wied hercegnek? – ki fog ezekről gondoskodni? Wied pütkösi királysága, amely ma egy lyukas krajcárral nem rendelkezik, vagy Albánia maga? – Hiszen említettem már, hogy ott amennyi ember, annyi koldus.

Vagy pedig gondoskodni fog az a nagyérdemű nemzetközi ellenőrző bizottság, melynek tagjai [popup title="Petrovics" format="Default click" activate="click" close text="Alekszandr Petrovics Izvolszkij (1856–1919) 1906–1910 között Oroszország külügyminisztere, 1910 től 1917-ig párizsi nagykövet volt."] főkonzul távozása óta egyebet keresztbe szalmánál nem tettek, legföljebb a kelet rózsái és bimbói között keresték a legbődítőbb illatú! Pedig ezek az urak mind mély gondolkodású és tudású bölcsök, a politika kapacitásai. Volt szerencsém e télen Durazzóban politikáiknak piramisait megbámulni, amelyeken Esszad pasa azután jóízűeket nevetett és egy fuvalatával romba döntötte a nagyszerű diplomatikus dolgozatokat. Ezek az urak a magyar csonka vitézekért tenni semmit sem fognak, és csak a pátria lesz ismét az, amelynek nyakába szakad a rokkantakról való gondoskodás.

Mielőtt tehát megkezdené akcióját a titkos sorozó kompánia, tegyenek meg a hatóságok mindent, hogy úgy a rendőrségek, de különösen a határrendőrségek örködjenek a legszigorúbban, hogy magyar embert az albániai mészárszékre ne vihessenek.

Hogy mi lesz Wied hercegnek a vége: azt én még a trónfoglalás előtt megírtam úgy cikkemben, mint neki magának; de jelentettem azt a hadügyminisztériumnak is. Hogy nem hittek szavaimnak, sajnálom, az én fényes elégtételemben azonban meg van, fényesebbet nem is kívánhatok!

Monarchiánkra a sors keze amúgy is oly könyörtelenül nehezült, hogy szinte a választ napok jelentőségét jelenti, és hogy mi lesz az albániai kalandnak a vége – ami eddig már több mint 300 milliónkba került – azt kiemelt betűkkel írtam meg hivatalos jelentésemben, és ha Isten csodát nem mivel, akkor úgy fog minden történni, amint megírtam!

Zubovits Fedor kapitány

Forrás: Pesti Hírlap, 1914. 07. 14.164. sz. 33.

4.

A Népszava cikke a királyi állásról szóló pályázatról (Levél a malisszorokhoz és a mirditákhoz) Budapest, 1912. október 5.

A lapok híradása révén szíves tudomásomra jutott, hogy Albániában nemsokára megüresedik a királyi trónus, amelyet nyilvános pályázat mellőzésével, meghívás útján töltenek be. Ez a trónus most annyira üres, hogy nincs is, de a közel jövőben lesz, sőt már annyira haladt a megteremtődésben, hogy meggyalulták, befestették, bearanyfüstölték és csak az hiányzik, hogy valami kis ünnepszeg keretében föl is avassák. A malisszorok és mirditák (ezek mind albánok, akik már területi fekvésüknek fogva különböznek a szomszédos [popup title="Felbániában" format="Default click" activate="click" close text="Észak-Albániának a Drin-folyótól északra első része."] lakó úgynevezett [popup title="felbánoktól" format="Default click" activate="click" close text="Valószínűleg az északi hegyvidéki törzsekre utal a kifejezés."] lásd [popup title="Vámbéry" format="Default click" activate="click" close text="Vámbéry Ármin (1832–1913) egyetemi tanár, orientalista, az MTA tagja. A türk-magyar népi és nyelvi kapcsolat szövegszerzője volt.])! ugyanis titkos szavazás útján szótöbbséggel elhatározták, hogy magukat a török járom alól kivonván, önálló királyságot alapítanak, nagy zavarba jutottak, mert nem tudják, hogy kit hívnának meg királynak.

Azt is tudni kell, hogy bizalmas embereik révén följánlották az albán trónust Zubovits Fedor nyugalmazott huszárkapitányának, azonban Zubovits kijelentette, hogy a lovat még most is meg tudja ülni, de a trónt nem. Egyébként lovas tiszt létre nem fogadhat el ilyen gyalog királyságot. Szó esett arról is bizalmas albán-körökben, hogy egy ismert nevű magyar grófot hívnak meg erre az állásra. Miután a legismertebb nevű magyar gróf most Tisza István, az albánok félnek, hogy a királyi szék elfoglalása után Tisza István albán királynak legelső kijelentése az volna, hogy az albánokat rendőrökkel kihurcoltatná a saját országukból és így tartózkodnak attól, hogy ezt a rendőrkirályt ültessék erre a még szeplőtelen trónra.

Szóba jött még az is, hogy a jelenleg trón-szűkiben szenvedők [popup title="Manuelle" format="Default click" activate="click" close text="Valószínűleg II. Mánuel (1889–1932), Portugália utolsó királyára utalnak, aki 1908–1910 között uralkodott, és forradalom döntötte meg hatalmát.] töltsék be a trónust, de miután az a keszeg portugál oly sovány, hogy a trónust nem tudná kellőképpen betölteni, így ez a kombináció is kútba esik. A Makk-, Tök-, Zöld- és Vörös királyok meghívása nem egyéb önkényes kombinációnál. Ezeket az urakat a kávéházi és klubélet annyira elfoglalja, hogy nem jut idejük Albánia kormányzására, egyébként is félnek attól, hogy a hevesvérű albánoktól hamar kontrát kapnak és adu-alsóval leütik őket a trónról.

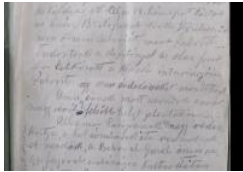
Csekély személyem maradt utóljára. Az albánok ugyan még nem gondoltak rám, de én már gondoltam az albánokra. Azt is tudtam, hogy az albánok huncut emberek, s nem akarnak olyan [popup title="Karagyorgyevics Péter" format="Default click" activate="click" close text="Karagyorgyevics Péter (1844–1921) Szerbia királya 1903–1918 között, 1918-tól 1921-ig pedig a Szerb-Horvát-Szlovén Királyság királya volt."] -féle királyt, aki mosószámláit is az ország pénztárával fizeteti. Az albánok olyan királyt akarnak, aki pénzt is hoz a házhoz, nem csupán adósságot.

Hát, tisztelt malisszorok és mirditák, miután ilyen bolond még a Lipótvárosban sem akadt, ahol egy kis báróságért még csak megköszönnék valamit, ajánlom, hogy tessék meglegedni csekélységgemmel. Pénzem nincs, de kiváló uralkodói képességeim vannak. Nevezetesen:

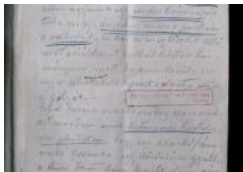
1. Ruganyosan lépek.
  2. Nem értek semmihez sem, pláne egy darab ország elkörményezéséhez.
  3. Jóváhagyok mindent, ami uralkodócsaládom pozícióját megerősíti.
  4. Pénz, katona jöhet dögvél.
  5. Minden évben megkérdem mindenkitől, hogy milyen volt a tavalyi termés és hogy mikor volt a legutóbbi árvíz.
  6. Díszszemlék alkalmával lóra költözhetnek, és úgy hurcolhatnak végig a csapatok előtt.
  7. Ha kell, szívók virzsiniát és iszom sok pálinkát vagy nemzeti ünnepeken kecsketejet.
  8. Megtanulom zengetes anyanyelvüket, hogy elmondhassam: Szép, szép, mekfatyok elekedve. . .
- Mi kell egyéb? Ide hát azzal a kis trónnal, hú népem, malisszorok és mirditák!

Forrás: Népszava, 1912. 10. 05.236. sz. 8.

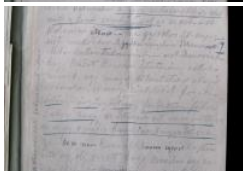
5. Zubovits Fedor levele Albániáról

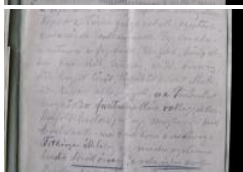
[5]

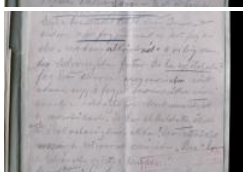
[6]

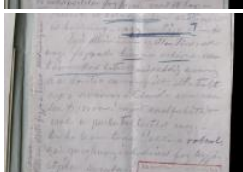
[7]

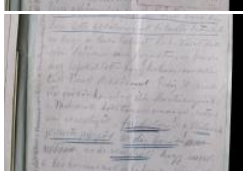
[8]

[9]

[10]

[11]

[Tovább a galéria oldalára](#) ^[12]
Budapest, 1916. április 16.

Zubovits kapitány tudva lévő, hogy Wied herceg megérkezése előtt Albániába volt kiküldve ott teljes 14 hónapot töltött, és kivéve Báró Nopcsát senki közelebről nem ismeri Albániát mint Zubovits. Tudósítónk a kapitánnyal az olasz fronton találkozott, akinek interjújára Zubovits ezen érdekesekeket mondotta el. Amit most önnek mondom, annak nagy részét felsőbb helyt jelentettem is. Albánia Európának egy rendes vadaskertje, ahol évszázadok óta vadembereket nevelnek, a Bahor al Garal összes néger fajával valóságos kultus státus a Babilon helyett, amely kivetkőzött hitéből, erkölcséből, ez darab föld, mert ezt országnak nevezni nem lehet. A kapa kasza kerülők metropolisza. Ha azonban monarchiánk kormányzata alá kerülne, még lehetne belőle idővel oly államot is faragni, amelyből hasznot is húzhatna a monarchia, mert semmitől sem fél az albán úgy, mint egy rendes kormányzástól, amely elsősorban leveszi a puskát a válláról, és ha ez megtörtént, Albániát véráldozat nélkül lehetne kormányozni, mert ha arra kerül a sor, úgy az albán mégis csak inkább a pénzt választja, mint a golyót.

Eszad basára vonatkozólag ma is csak azt mondom, amit [popup title="illo tempore" format="Default click" activate="click" close text="Azaz: annak idején."] hivatalosan jelentettem, hogy egy akasztófára való gazember. Egy közönséges gyilkos, akire Ferad basa legyilkolása négyszeres hitelesítéssel lett a homlokára sütve.

Az is bebizonyosodott Eszadra, hogy Bekir bejnek is a cinkostársa volt, akinek egyéb hivatása nem volt, mint a valóniai keresztényeket legyilkolni. És ezt a gyilkost becsempészte Eszad Valonába a mi asztalunkhoz, ahol csak a svéd csendőrtisztek és az osztrák kolónia étkezett. Ez a gyilkos 20 napig ült mellettem. A gyilkos elfogatása Petrovicznak a valonai cs. k. főkonzulnak érdeme.

Mikor aztán tudomásomra jutott Durazzóban, hogy Eszadot bécsbeni átutazása alkalmával egy magas kitüntetéssel akarják dekorálni, és nagy tisztelettel fogadni, írtam, sürgönyöztem, fordultam fűhöz, fához, hogy az istenért ezt meg ne tegyék, és az ily országos banditát kergessék világgá, de ez nem használt. Ha nem igen is kaptam érte egy oly orrot, hogy Bariba egy indiai elefánt amikor meglátott bögött irigységébe. Amikor aztán megérkezett Eszad Wied herceggel március 7-én Durazzóba, mellén a monarchia legnagyobb kitüntetésével, akkor az órában távoztam Durazzóból, ezt Wied hercegnek leplezetlenül tudtára is adtam. Ami pedig Eszad basa híveit és hadseregét illeti, az most is csak az, ami ezelőtt volt. Söpredéke az albán népnek, amely ehhez képest a túrai gályarabok (Egyiptomban) valóságos gentlemanek. Egy konglomerátuma a fajoknak, alsó, felső, közép albán, kucu oláh, cinzár, zsidó, örmény, hite hagyott török, törzséből kivert malisszor, talian szökevények és a Pinduszból megszökött fustanellás rablógyilkos. Külföldi levelezője egy majlandi bank hivatalnak, – már négy éve körözi a rendőrség – titkárja állítólag egy minden nyelven beszélő török őrnagy, a valóságban azonban Braillai kasszaforúró. Ezek a banditák képzik Eszad hadseregét, akiket az albánok törökül köpek kópürjének neveznek. Ami magyarul mondva „Híd kutyák”. Amelyeket a rendes útkijáratban tartózkodó kutyák kimartak, hajléktalanul a hidakon állnak. Ez a töröknek legmegvetőbb megnevezése. Ezzel a banditákat tehát Eszad Durazzót védeni nem fogja, mert az szét fog az első modern ütközetnél a világ minden szélrózsájába futni. De ha egyáltalában Eszad fog Albánia megvédésében részt venni, úgy ő fogja a mézarszékbe vinni annak a boldogtalan szerb nemzetnek a maradékait, és ha elküldötte őket majd az örökvalóságba akkor? Eszad átszökik a citromok országába „Beo”-hoz a taliánok győztes királyához.

Ez végtelen fog fájni, mert itt hagyja Tiránát 400 000 holdnyi feudális királyságát. Ami az ő sajátja. Beszéljük, hogy a monarchia gondoskodni fog arról is, hogy ez a 400 000 hold elrabolt ropogós föld [popup title="Köves tábornok" format="Default click" activate="click" close text="Kövess Hermann (1854–1924) erdélyi német származású katonatiszt, hadmérnök, cs. és kir. tábornagy. Sikeres hadvezér volt az I. világháborúban, amiért bárói rangot kapott. 1918-ban az Osztrák–Magyar Monarchia utolsó főparancsnoka volt."] és hadserege között lesz érdemben felosztva. Durazzót nem hiszem, hogy védenék az olaszok. Hanem úgyis védeni fogják Valonát, és Valona lesz az olasz nemzet és hadsereg nagy temetője – és egész Albániában egyetlen törzsnek vagy fajnak hűségére, esküjére nem támaszkodhatnak mind addig, amíg ez az elbutult nép a szó szoros értelmében össze nem lesz tiporva. Mert analfabétát csak a puskatus téríthet meg. De ha le van törve, akkor a rabszolgái meghunyászkodással fog legyőzőjéhez simulni. Egész Albániában csak két törzs van, akiknek a monarchiához való ragaszkodásába lehet hinni, azok pedig a miriditák Prek Bib Doda kormányzata alatt és a malisszorok a hegyek lakói. Bib doda a miriditák fejedelme egy európaillag művelt ember, beszél tisztán franciául, olaszul, és törökül. Monarchiánknak örökös híve volt, de fájdalom, Eszad basa bécsbeni léte alkalmával ki tudta intrikálni, hogy a bécsi kabinet Bib Dodát többszöri kérésére sem fogadta, és Eszad úgy befeketítette, hogy hallani se akartak Prek Bib Dodáról. Pedig 30. évek óta örökös harcban élt

Montenegróval, a malisszorok több törzsre vannak szétesztva és vezetőjük fájdalom! A skutári jezsuita püspök. Az olasz barát! No de reméljük, hogy ennek a kis hamisnak is ki fog a szöge ütni a zsákból mihamar!

Zubovits kapitány az Albániából írt összes jelentéseit közzé fogja tenni.

Ui.: E bátor vitéz nép 30 év előtt lettem a malisszoroknak vértestvére a Montenegró elleni véres harcokban

Jelzet: Honvédelmi Minisztérium Hadtörténeli Intézet és Múzeum Hadtörténelmi Levéltár és Irrattár, Tanulmánygyűjtemény 752. 1213/Lt 1943. – Eredeti, kézzel írott.

Címkék:

[Albánia](#) ^[13]

[Balkán](#) ^[14]

[Osztrák–Magyar Monarchia](#) ^[15]

[Oszmán Birodalom](#) ^[16]

[Külpolitika](#) ^[17]

Kiadás: 17. évfolyam (2017) 4. szám

Forrás webcím: <https://www.archivnet.hu/zubovits-fedor-kapitany-es-a-fuggetlenedo-albania>

Hivatkozások

[1] <https://www.archivnet.hu/zubovits-fedor-kapitany-es-a-fuggetlenedo-albania>

[2] https://www.archivnet.hu/sites/default/files/u364/1._kep._prenk_bib_doda.jpg

[3] https://www.archivnet.hu/sites/default/files/u364/2._kep._zubovits_fedor_es_a_mirdita_fonokok.jpg

[4] https://www.archivnet.hu/sites/default/files/u364/3._kep._zubovits_fedor_es_a_holland_csendorparancsnok.jpg

[5] <https://www.archivnet.hu/sites/default/files/galeriafotok/5-zubovits-fedor-levele-albaniarol/5dokumentum1.jpg>

[6] <https://www.archivnet.hu/sites/default/files/galeriafotok/5-zubovits-fedor-levele-albaniarol/5dok2.jpg>

[7] <https://www.archivnet.hu/sites/default/files/galeriafotok/5-zubovits-fedor-levele-albaniarol/5dok3.jpg>

[8] <https://www.archivnet.hu/sites/default/files/galeriafotok/5-zubovits-fedor-levele-albaniarol/5dok4.jpg>

[9] <https://www.archivnet.hu/sites/default/files/galeriafotok/5-zubovits-fedor-levele-albaniarol/5dok5.jpg>

[10] <https://www.archivnet.hu/sites/default/files/galeriafotok/5-zubovits-fedor-levele-albaniarol/5dok6.jpg>

[11] <https://www.archivnet.hu/sites/default/files/galeriafotok/5-zubovits-fedor-levele-albaniarol/5dok7.jpg>

[12] <https://www.archivnet.hu/5-zubovits-fedor-levele-albaniarol>

[13] <https://www.archivnet.hu/cimkek/albania>

[14] <https://www.archivnet.hu/cimkek/balkan>

[15] <https://www.archivnet.hu/cimkek/osztrak-magyar-monarchia-0>

[16] <https://www.archivnet.hu/cimkek/oszman-birodalom>

[17] <https://www.archivnet.hu/cimkek/kulpolitika>